

ТОДАРГАЙ ХЕМЧЕГЛЕР ТҮННЭЛДИГ

Тыванын автосептеге заводун коллективни совет улустун Ада-чуртун Улуг дайымын Тимелелгенин 40 чылыгы, партиянын XXVII съездинге уткуштур белинге хүлээлгелерин алган, оларны ботталарын дээр ажилда турар. Хүлээлгелерин аразында планда ажыр беш муң рубльдин продукцияны буу-рери, 2 тонна металл, 25 муң киловатт-шак электр энергияны, 3 кубометр дилит материалларын, өске-даа курлавырларын камнап алары, оон ачылмада камнап алган материалдар-биле ийн хүнде ажилдаары көрдүгөн.

Коллективни мурнунда сандынган соруалар улуг дээр билиндир. Ону чедийшкенин ботталарын дээр заводтун дирекцияны, мына партия, профсоюз болгаш хей-ниги организацияларын, органнаас-тун, масс-политикти ажилда чыл эгезилген тура күштелдирип келген. Увастоктарын, чектерин, бригадаларын социалист хүлээлгелерин чараштыр билин дээр, көскү черлерде аскалган. Ында кол

көрүзүгүр кылдыр күш-ажылдын бүдүрүктүгүн белин-дирин, продукцияны шына-рын экижидерин, камнап алган күштелдирин, сагыла-чу-руму хун бүрүдө быжыгаарын көрүп турар. Социалист чараштыр түннелерин ай, квартал дайы-биле түннел, көрүзүгүр сабырамын дээр чырыл турары чыгылаан.

Увастоктар аразында соци-алист чараштыр тилекти бол-ган коллективке заводтун ад-министративинин, партия, профсоюз, комсомол органи-зацияларын шилтир кыла турган болгаш ачка шапталын тилсин турар. Чектер, брига-даларын социалист чары-жыны тилекчилеринге шил-тир чыкпалды болгаш ачка шапталын бир кижиге олаш-тыр 10 рубль түнүгү кылдыр тилсин чыгып болган.

Заводтун тус-тус брига-да, цех, участок коллектив-терин айы-биле эи экен. Са-гыла-чурум, камнап алган чо-рук дээр шилтир чыгып, үс-де улам калырган. Бүдүрү-дө планын күсүлдөз бижыр ко-рум-чурумун, ажилды б-

рүзүгү ажилдаа туржунга бедик дарыскалыг болу-рун камнап алган, инчанга ачка шагы үзүлөр, арага-да-рыга сундулдулар-биле деми-сала күштелдирин турар бис — деп партия эге организация-зын секретары Екатерина Николаевна Балабанова чу-гаалды. Ол декиселге Күш-ажылды коллективтер дуга-рында Хоолуучу, чактың өс-кө-дө доктаа-савырларын ажилдаа турар бис.

Оон балдыктын кылдыр чамдык сан-чурагаларын ки-рин болур, 1984 чылда ачка хуну үзүп, чурум үзүр 28 ки-жи интиз-биле шөлээлдин 109 хуну, бо чылдын күш айында 7 кижи 17 хуну ач-зыткан. Сагыла-чурум үзүр-нере сабырамын оларын эвээр шамалын ажилдаа шил-тирлерин база ажилдаа турар. Ындыг хемчеге бо чылдын эгезилден 6 кижи таарышкы.

Эрткен чылда ачка кижи турар үзүп, ачка хемчеге салта чок, арага-даа ачка, ачка шагы үскен дээр ажил-да үндүрткен, 48 кижиңи херин профсоюз комитетин-

ге, профилактика чөвүлениге чугаалды, чамдызын херин эш хуу судунга шил-тиркен. Бо чылдын сагыла-чу-румга камнап алган чылда-гааннар-биле 40 кижиңи ве-мелде шаптал ачка алыр эге-рин казан. Азы олар бригада керээнин, социалист чары-штың ителелерин күсүл-дөзү дээр шапталын окус-ганнар.

Никитин-биле кижизилде ажилды заводта күштелдирип келген. Тодаргай түннелерин. Завод бирги кварталдын планын даалгаларын эки күсүткен. Күш-ажыл-ды бүдүрүктүгү көрдүгөн-дө 3,1 хуу өскөн, продук-ция бүдүрүгүнүн планы 103 хуу күсүткенин. Беш учас-токтун 4-чү планын даалгаларын бүтү көрүзүгүр азын-биле ажыр күсүткелдир. Ме-ханизм участка социалист чары-штың тилекчилерин болган. Увасток бүдүрүдө алам 112 хуу күсүткен, ачка хемчеге чыгып турар үзүп, ачка хемчеге салта чок, арага-даа ачка, ачка шагы үскен дээр ажил-да үндүрткен, 48 кижиңи херин профсоюз комитетин-

лычы ажилдаа турарын айт-кан. Участоктун ажилчынары чараштыр болгаш чогаалдык ажилда хаара туттунган. Ын-да «КамАЗ»-тарга артык ке-сектер белеккен кылдыр шилтиркен.

Бригадалар аразында соци-алист чараштыр Константин Тимофеевич Кукариңиң улу-рун коллектив бирги черге үзүп. Олар автобус күзөт-көрүн септер турар. Хей эвек кижилер оо коллектив бирги кварталда 5 автобус септээр планын ажыр күсүткен, 7 ав-тобусу долу септээр. Оон ачылмада планда ажыр 6 муң рубльдин септеге ажилдарын кылган. К. Т. Кукариңиң бо-ду ам 1987 чылдын үлүгүдө ажил-даа турар.

Заводтун коллектив сагыла-чуруму улам экижидер та-лазы-биле хемчегелери моон сонгаар-лаа күштелдирин, бү-дүрүгүнүн планын даалгаларын чедир болгаш ажыр күс-сээр дээр, келир беш чылда чедийшкенин ажилдарында мадьямалаа тургузары дээр шудургу ажилдаа турар. Б. МААДЫ.

КУРЛАВЫРЖЕ ҮНЕРИ ЭРТЕ

Хоорайны өөредилге черле-ринге, күш-ажылды коллектив-терге шериг-патриотчу темга болуу эртин турар хемчегел-ге, хоорайга болгаш республи-кага спорттун техниктиг базэ шериг-дузалаа хевирлеринге судьялап ийикле азы ДОСААФ обкомунун тиринге бо-ла бо-лур боодалга секцияларынга инструктор-методист болуп ажилдаа чоруп турар кижини эити-ле көөр бис. Оон шимчен-гирин, сорулгазын чедир аар дээр кызымак чүткүлдүн ка-руу тура, оон дайынның ка-дыг-дошкун 2,5 чылын чүткү эрткенниге, үш уаза балыглат-канынга база 42 чыл күш-ажылды стажиниң дөртенни Төрөн туртун камгаланыр күчүзүн быжыглаар ажил-хер-к-ке халбап эрттиреринге бузурээр арга чок.

Чугаа Ада-чуртун Улуг дайымын хоочуну, ДОСААФ Кызыл хоорай комитетинин даргазы Алексей Григорьевич Ефимов дугайында чоруп ту-рар.

Бо чылдын Алексей Григор-ьевич ийн юбилейи демделээр — Улуг Тимелелгениң 40 чылы-нын бүгү улусчу байралы болгаш Тыва АССР-ниң кам-галал инитилелерин үзүктөл чок 40 чыл ажалдаан.

А. Ефимов 1941 чылда орту-мак школада өөредилгенин үс-көп, фронт чоруткан улуг ка-зынын орун сулуп, заводка ажилдаа уурга таарыш-кан, а 1943 чылдын январь 1-ден эгелеп, 18 беш хар чет-пей чыткан, богу дайын ша-дунче эки тура-биле чоруткан.

Дайын чылдарында солдат салым-чол кижилерин болу-нуу болады-биле туразында салбас турган. Ычангаар Алексей башкы тешителе Сталинград тулчулукунун «Калым пажыкчы» кнр окта-дыкан.

Аныяк солдат дайынчы са-гыл четтиришкенин алаа а-ган. Оон соонда Курск ту-чушуну, Белоруссияны бол-гаш Прибалтиканы декис-к-ринге чидиг демсел, үш уаза балыглатканын база кызы-маккай дайынчы күш-ажыл дээр Төрөн чуртун алдардыг бир чаадылган.

Менээ эи-не турсака-дыг болган шапталар «Ста-линград камгалалы дээр» «Брес-дайын чорук дээр», «Германияны ажил тилээни дээр» деп медальдар чүе — деп, Алексей Григорьевич чу-гаалал олурду.

Биринги, солдат амыдыра-дың баштайгы дайынчы түн-дөз ажилда ажилчынарын 70 ажыр хууу шилчээр. Шуду-рун бригадаларда шилчээр күш-ажылды кижизилген коэффициентин барылаалал төлөп турар. Ычангаар ажил-чынарын эки түннел көрү-зүгүр чедир алырдыга со-нуургалы улуг, сагыла-чуру-мун экижи турарын-даа чылдагалында.

Камгалла талазы-биле кы-лар ажилдаа хей. Фабрика-нын администрация бо та-лазы-биле хемчегелери ап ту-рар. Увасток, цех бурунгу электр энергияны чарыгаары-нын нормаларын айткан, кол болгаш дузалаа материал-дарын чарыгаларын норма-ларын тодаргай ажилдаа чоруткан. Бригада, участок бу-рункуда камгаланың хууда санын ажиткан.

Дарыянда фабриказын дайынчы Ада-чуртун Улуг дайынына совет улустун Ти-мелелгениң 40 чылын, ста-новчу шимчешкенин 50 чы-лын төлөтүп уткуур, он бирги беш чылдыг планын оонала-дарын хууаа бетинде күс-сээр сорулгазын болууну мур-дунга салган. Бирги кварта-лын түннелдерин оо сорулга-ларын күсүлдирин мадьям-далы мында тургустунга деп тодаргай бадиткан турар.

Н. КУУЛАР.

Делегей байлаа дүв-ренчиг турда, бистерин, хоо-чунарын, курлавырже үсер-нис эрте-дир ийин—деп, Алек-сей Григорьевич чугаалды. — Бистин үлүгүсүк оонашкан арга-берге шылгалдын ажы-төдүс, оларын урут-дарын көрбөс ужураду. Тайбынын мадьямалаа — бистин Чепсе-к-тиг Күштеринистин дайынчы чорган. 1955 чылдан эгелеп ДОСААФ Кызыл хоорай коми-тетин улурун, чалаа чок ажилдаа турар.

ДОСААФ обкомунун прези-диум кижигүн, партия эге ор-ганизацияны секретары бооп үр чылда ажилдаа кел-ген үзүгүн дүргүдө оо хоорайны аныктарын ку-тузунга шериг-патриотчу ки-жизилдиге, камгалал нити-ледин хоорай организациязы-

Г. ВАЛЬКОВ, ДОСААФ обкомун даргазынын оралакчысы.

ЧУРУКТА: Ала-чуртун Улуг дайымын хоочуну А. Г. Ефимов.

В. КАРА-САЛДЫН фотоу.

СЕКРЕТАРЬ

Кижя эки түсөй кайган, мадьялар эвек, дарын-лаа ону бүдүрүп билер ужурулуг. Бо окуртар «Чая орук» совет-тун Кочетов аттыг СВФ-инде учтукч коммунист Билетмаа Азыраага долуу-биле хамаар-жыр деп болээр мен.

Билетмаа Монгушова сүт-бараан фермазында барык он ийн чыл дүргүзүмдө учтукч-тел, дохулангай турган кол-лективни мурнакчыларын олу-рууче мөөнөт шыдаан.

Билетмаа Азырааңи органи-зацияны «Чая орук» советтун парткомунга хамаарышкан эге организацияларда эки ажилдаа деп сондып келген. Бо эге организацияның үб-дунда партияның беш кижигү-нү, партия кижигүнүн ийн кандидат баштап турар. Эге организацияның кужу мыла коммунистерин санында эвек, а ажилды дөштүгүндө, үс-түгүлелеринде. Эге органи-зацияда партия хурдаларын ужу-р-дузасы белин, кижизин-дикча салдары күштелдир-рини күсүлдөзүп-дузат аай-биле коммунистерге дына-дыр чуртумган. Бир эвек ол күсүткенин болза, кымың буруу-биле болдуганын мыа тодаралыг турар. Коммуни-стерин өткөтканы хурдаларга доктаама динчал турар эге организацияны ажилындыг бир эки талазы. Хей-ниги ор-ганизацияларын төдөлөзүп, дериңи өткөтканы, информа-цияларын база дыналарын практикалан келген. Партия хурдалардаа хүлөө алган дилетерлерин күсүлдөзүп амын-ла чедир алырдыга эге организация секретарынын органи-зацияч чорук көскү болуп турар.

Ферманын хоочун санынча-ры В. Чурук, И. Болдаан олар амыктарын дадымалыкча-лар, оларга боттарынын арга-дуржулааган амыктарга да-мчыла берип турар. Ол ми-нашсанычлар Бадм-Хөө-Дан-да, С. Саны-Маадыр, И. Аранчы чылдан чыде соци-алист чараштык мурнакчы-лар болуп, кызымаккай ажилдаа турар.

Бо бүгүгүн түннелде Ко-четов аттыг сүт-бараан ферма-зы эрткен чылдарга районун сүт-бараан фермаларын арамдал шилтир кызыл ту-ту чалгыс эвек уаза чалаал-дылаан. Он бирги беш чыл-дын дөрт чылдарында кооно-ге сүт савар алыын 97 тонна-га ажыр күсүлдэн, беш чыл-дын планын күсүлдөзүп биж-жиг мадьямалаа тургузуп алган. А бо чылдын баштайгы кварталдарын планын ферма түс хуу күсүткен.

Коллектив Тимелелгени 40 чылын төлөтүп уткуур дээр социалист чарашты тус-тус кижилер аразында организа-стай.

К. КУУЛАР.

Эрзин район.

Тоора-Хем суурда «Колобок» урутар алам-салынган повар Лина Мемди-Барынова Дүен-дей үр чылдарда ак сепкилдиг ажилдаа, коллективни хүн-

дүткелни чедип алган, Повар чаштарга аны-бүрү амаданыг хемчегери белектер берип турар.

ЧУРУКТА: повар Л. Дүен-дей.

Тожу районун амыдырал хандырылга комбинатын дээр-а-раныга егизиле Мария Хертековна Балчый 18 чыл иштинде ак сепкилдиг ажилдаа турар. Байлак дуржулгалыг даарык-чы арга-дуржулгалын аныктарга дамыдып берип турар.

ЧУРУКТА: М. Балчый аныяк даарыкчы Валентина Чиг-жит-биле кады.

М. ТУЛУШТУН фотолары.

Хүлээлге күсүлдөзүн хынап тур бис ЧЕДИИШКИННЕРНИҢ ҮНЕР ДӨЗҮ

Кызылдың даарыныга фабрика республиканың мурнак-чы бүдүрүгелеринин бирээ. Он бирги беш чылдын доо-зукчу чылды фабриканың кол-лективни база-ла күш-ажылды чедийшкенин-биле эгелеп, ажилдын темпизин кохкат-пал. Бирги кварталдын про-дукция сагыларын болгаш барыныг продукция бүдүр-гүнүн планын 104,6 хуу кыл-ды, күсүткенин. Эрткен чыл-ды бо үзүр-биле декисээр продукция сагыларын хем-чеге 4 хуу өскөн. Күш-ажыл-дын бүдүрүгүнүн планы 102,8 хуу кылдыр боттанган.

Дарында фабрика кел-чип үзүгүчү декисээр ажил-да, калчыл мурнакчыларын олурун баштап турар боу берген?

— Ачка шагы чөп ажил-да, күш-ажылдын бүдүрүгү-лүн белинелерин кол кижиз-гирин баштап турар бис. Ажил-чынары ортузунда социалист чараштыр билинге организа-стай, сагыла-чуруму күш-телдерин камгалла чурумун сагымы база бистин кичээ-

гивинист төвүндө — деп, фабрикаын директору Л. Ки-реева чугаалаан.

Продукцияны шынарын экижидерин, чач хевирин моделдерин шилтир алы-рынче доктаама кичээлге салдып келген. Бо чылдын 35 моделин шилтир алыр. Бирги кварталда «Н» (чач хем) деп индексиг продукцияны 120 муң рубль түнге бүдүргөн. Бирги сартуң кылдылар продукцияны анык демчээр-дө 97,4 хуу, азы алаанда өрдүгөнкүдө 0,4 хуу хей болган.

Күш-ажылдын бүдүрүгү-лүн белинелерин хем даары-нын технологияны сагы-ралыгжылар улуз алыны бээр, оон ачылмада күш-ажыл-дын чарыгаларын эвээр, Фабрикада чараштыклар шил-тир чыгып ол херекти шил-тирлерин эвээр эвек үзү-гүчүзү кирген. Бирги квар-талда чараштыклар 5 чары-гыч сагалды кирген бол-гаш оон шилтирелерин ачы-лында 1182 рубль түнүгү чо-мониктиг ажык алдынган.

Фабрикаын технология Е. Шурова, М. Кокусина, Л. Гусева, механиктер — Л. Ар-тына, Т. Перушина олар чо-гаалдык чүткүлдү, илсек-дир чараштыклар.

Социалист чараштыр органи-зацияны эки, Чараштын түннелдерин үндүрүдө чүг-чүл ала күсүлдөзүп көрбей, хей-ниги ажилды кижизил-генин болгаш сагыла-чуруму база барылаалар. Коллек-тивте 24 кижи он бирги беш чылды хууса бетинде доо-зук-чан, он ийги беш чылдын үлүгүдө ажилдаа турар. Даарыкчылар Равис Сумба, Алена Намажан, белекче а-гизил ажилчыны Наталья Чараш-оол болган өскөлдөрүн-да ажилдаа турары эи, эи-өөрүнче үлгелерин. Бригадаар аразында чарыкка квартал түннел-биле комсомолчу-ны, аяктарын № 1 бригаданы (мастери Л. Дартаан-оол, Бри-гадаар Л. Стародубова) шил-тирелерин № 3 бригаданы (ма-стери М. Кокусина, бригади-ры Т. Артына) көрүзүгүр база эки.

ШЫНАРЫН ЭКИЖИДЕР ДИЗЕ...

Кызылдың «Тудуг кезекте-ри» комбинат — республиканын улуг дээр үзүгүчү бүдүрү-гелеринин бирээ. Оон бүдүрү-турар продукцияны — тудуг-ча эржеок чугула бажык ту-лар, чыл эгээр улуг ванель-диг демир-бетон кылгалар. Шынары хамаарышкан ай-тырларын мындаа бо бү-дүрүгелге күрүн стандарттары-нын ителелеринин эи бедик динилелге турар ужу-рулуг. Шынар талазы-биле өск-гөр-чигекти бо бүдүрүдө эге бүдүрүгелерге көргөзүп ужу-рулуг. Шынар чок сан-тун ту-р-бас. Уениң ителелде-ла мы-дыг. Мындааа «Тудуг ке-зекте» комбинатта ол ител-елдерин арыкта-ла чедир күсүлдөзүп турар.

Шынары багыт продукцияны бүдүрүп үндүрүп турарын чы-да сагып билилери чоокта чач комбинатта болуп эрткен шилер көрүлдүлелдерин. Комбинатта чылган кылгаларын чүгө 42 хууу эге кы-лымшын чоок дужаан ту-

рар. Чепсө чүүлдерин эде кылганнын соонда 44 хууу дужааттын турар. Бо чыл-дын мартта чоруткан хына-ла үзүндө көргөн 53 демир-бетон ванельдерин шудуууу боттаан. Оон нити түн-дө 6400 рубль болган. Оон кол-ла чылдагы метрология дүрү-нерин болгаш нормаларын са-гыламындал болган.

Камгал-лаа ишти бүдүрүдө хемчээр херек. Бажыга үр-мек-лаа, улуг-лаа чүгүдү ки-лдер дөзүндө баштай хемчел, шыгаал көрөш, кезерин кезип кааттар бис. Ону колдунула-ла «карак-биле» хемчээр чы-гылды бис. А кажан бүдү-рүгелге кезектер болгаш кы-лыглар бүдүрүдө оон албан хемчээр алаар. Ол хемчээр кижилерин приборларын дуз-зы-биле чорутар. Ону тын салгыла-ла болза, кылга кы-лыглар шынары болуу.

«Тудуг кезекте» комбинат-та бар бооп турар хемчээр херекселерин байдалы кууу декиселе тургустунга. Чам-дык херекселер шын эвек хемчээр болган. Технологи-чуруму бүдүрүдө чорудула-ны, лаборатория аналэ эр-терин сагылаң келгенни түннелде бо чепстерин болдурган. Талтыг чөп ажил-даа чүе болза, комбинатта хемчээр херекселер чедир. Ол хей-лаа болза, оларын хы-жылаа чок ажилда турар. «Чуртка хемчээрлерин чыгыс-лаа болурун хандыраа дуга-рында СССР-нин Министрлер Чөвүленин 1983 чылдын ап-рель 4-теги № 273 доктаалы хажыдыл, чогуур хуусаында хынаттырбаан болгаш урелик херекселерин ажилдаа турар. Комбинатта метрология албаны тургустунмаа болгаш хем-чээр херекселерин хынал, карактар харыскалыг ки-жилерин томулааган. Метро-логия талазы-биле дайынчы-лет документтерин комбинат-та тырар берге.

Узун болган доора дүр-түс база булуннар хемчээр 15 херекселдин 10-у ажиллаар

ДЕМНИГ БРИГАДА

Бир-Хем районда «Хадын» советтун хойжулары кыш-тагалыктын багыт эвек эрт-тиркен. Хадын хойжу брига-дазын тос коланында нитиз-биле бо хүнерге чедир 2260 хураган өтүп дортуруп турар. Бригаданың хойжулары төрүр түс баш хойга оонаштыр орту-маз-биле 86 хураганын камга-лап алган.

Хойжу К. Дамчай төртүр 391 баш хондаа 392 хураган-ны меңд камгалал алган. Ол хоочун малчы К. Ооржак-биле социалист чараштыг.

Н. КУУЛАР.

МЕРГЕЖИЛИНГЕ БЕРДИНГЕН

Ажыл-херзинин, амы-хуула чорунун аайы-биле да-лашкан кижилер хоорайны куудучуларыга такси доккан турарын бола көөр бис. Бис-терин айткан черлеринче чедирин турар такси чолаачы-ларын аразында херезе-нер база бар. Оларын бирээ — пассажир АТБ-инге 22 чыл ажилдаа Мария Никола-евна Симчаан. Оон башкарга кара өңүт «Волгазын» чыг-ыс-даа катан олурган Кызыл чурттакчылары болгаш салчылары Мария Николаев-на мергежилниң белин, пассажирлер-биле эңгит, эя-лелин сактып алыр боор деп бузурээр мен.

Чолаачы болуру берге, а такси башкарып, кижилер-биле ажилдаары харыскалыг, чүгө машина муулуп билерин чен ачылма, пассажирлеринг психологияны базэ эки билер ужурулуг. И. Симчаан болуун шилп алган мергежилни тер-гия эки шилгелди алган. Ол ай, квартал планынын үргүчү ажыр күсүлдэн, мурнакчыларын олурун баштап турар-ларын бирээ. Кылаа ажи-лынга дарыскалыг, кижиз-инг чолаачын коллектив хүн-дүлээр, мактаар. Мария Нико-лаевна Симчаан «Хүндүсүлдэ Демдээ» орденниң эдилекчи, дипломнар, хүндүтүг бижик-тер, өрткент белектер-биле хей улаа шапталып келген.

С. ДАНГАА.

М. Симчаан хей-ниги ажы-лынга база илсеккей кир-жиг келген. Оон ажил-чы шынары болгаш кижизин бүдүрүп эш-өөр бедик-биле үнелеп. Кызыл хоорай Совет-дин депутаттыга сонгаан. Аңаа хей-аңт кирген депутат-чолачы он бирги беш чылды төлөтүп доозар. Ала-чуртун Улуг дайымын совет улустун Тимелелгениң 40 чылын күш-ажылды чедийшкенин-биле уткуур дээр, улам кызымак ажилдаа турар.

С. ШАПКОВА.

Күрхайгааралды Тываа ла-бораториянын улуг инже-нери.

О. ХЕЯМЕР-ООЛ.

